

боти приватизованих підприємств.

- 1.Рябченко О.Д. Акціонування державного промислового підприємства в умовах формування ринкової економіки Автореф. дис. ... канд. екон. наук. – Харків, 1994. – 16 с.
- 2.Берзон Н.И., Ковалев А.П. Акционерное общество: капитал, правовая база, управление. – М.: АО «Финстатинформ», 1995. – С.27- 28.
- 3.Круглов М.И. Стратегическое управление компанией. – М.: Русская Деловая Литература, 1998. – С. 211.
- 4.Бабич В.П. Форма впливу держави на процес приватизації. Деп. в ДНТБ України. 25.12.1995 №147-Ук. 96. – 8 с.
- 5.Ермошенко Н.Н. Приватизация за рубежом. – К.: УкрИНТЕИ, 1992. – 28 с.
- 6.Задорожный Г.В. Собственность и экономическая власть. – Харьков: Основа, 1996. – 248 с.
- 7.Кучерявенко П.Х. Помогает ли разгосударствление собственности? // Бизнес - информ. – 1996. – №6. – С.7.

Отримано 05.04.2005

УДК 334.72

В.В.ЧЕРНОВ, канд. екон. наук

Харківський національний університет ім. В.Н.Каразіна

Ю.В.СЛАГІН, канд. екон. наук

Українська державна академія залізничного транспорту, м.Харків

Л.І.ПЕТРЕНКО, канд. екон. наук

Академія економіки і права, м.Харків

ПРИВАТИЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ

Висвітлено сутність, функції, головний зміст, форми та методи приватизації через призму основних її цілей і завдань.

Постановка проблеми приватизації в загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями викликані тим, що реформи відносин власності є важливим елементом переходу до ринкової економіки. Проте підходи до проведення вказаних вище реформ, їх темпів і масштабів, а також альтернативи форм реорганізації державного сектору економіки можуть істотно відрізнятись. Не завжди сприятливий початковий досвід реформування форм власності, коли поставлене завдання гранично швидкого роздержавлення і приватизації більшості підприємств змусило частково переглянути не тільки роль держави, але і місце державного сектору в перехідній економіці.

Отже, і нині проблема приватизації залишається гостро актуальною і нагальною в часі та просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, показав, що потенційне протиріччя між функціями власності та контролю в корпоративних формах підприємництва призвело до серйозних конфліктів інтересів у більшості круп-

них приватизованих підприємств. У всіх постсоціалістичних країнах на фоні слабого законодавчого опрацювання прав власності інтереси менеджменту суперечили інтересам акціонерів. А швидка масова приватизація за ваучерними схемами супроводжувалась ще і конфліктами інтересів внутрішніх і зовнішніх інвесторів [1].

Свій великий внесок у розв'язання цих проблем здійснили відомі вчені Л.Бальцерович, Г.Дегеза, М.Єрмошенко, Г.Задорожний, П.Кучерявенко, Дж.Маршалл, Д.Хашет [2-8] та ін. Їх відомі праці присвячені організаційно-економічним і правовим аспектам цієї проблеми.

Проте, виділяючи не вирішені раніше частини загальної проблеми, слід зазначити те, що широко розповсюджена в перші роки ринкових реформ точка зору про швидку приватизацію і нагромадження «критичної маси» приватної власності змінилась розумінням особливої ролі держави і державного сектору в перехідній економіці. Саме в перехідній економіці державний контроль відрізняється від державного управління в плановій економіці. Державні підприємства повинні бути виведені на режим функціонування, що відповідає основним вимогам ринкового середовища, тобто бути «маркетизовані». Ці вимоги в основному зводяться до наступного: жорсткий бюджет, конкуренція, реструктуризація виробництва і фінансів, організація корпоративного управління [9].

Отже, виходячи з актуальності, ступеню наукової розробки і необхідності вирішення вказаних завдань, метою даного дослідження є: визначення сутності приватизації, її функцій, відмінностей у її здійсненні в різних країнах, моделей головного змісту, форм і методів, термінів проведення.

Таким чином, виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів розпочнемо з того, що нині відомі два шляхи подолання тотального виведення підприємств з-під прямого контролю держави, тобто роздержавлення: через самоуправління або через приватизацію.

Сутність приватизації полягає в тому, що в перехідній економіці вона є переважною формою роздержавлення, з одного боку, і наділяючою громадян власністю за рахунок тих або інших форм перерозподілу суспільного майна, з другого. Під приватизацією, як правило, розуміють продаж або безкоштовну передачу державної власності до рук окремих громадян, трудових колективів або юридичних осіб. На базі державних підприємств можуть виникати приватні та змішані фірми в різних організаційно-господарських формах – від індивідуальних підприємств до всіх видів корпорацій [10].

Існують дві функції приватизації: вона має стати елементом еко-

номічної реформи, ядром радикальних перетворень та інструментом державного регулювання довготермінового характеру.

Приватизація в західних країнах має низку істотних відмінностей: різноманітність форм приватизації; індивідуалізація і низькі темпи приватизаційного процесу; використання в якості постійного елементу державного регулювання економіки [11].

Існують дві основні моделі приватизації: платна і безкоштовна. За безкоштовної приватизації населення отримує приватизаційні чеки – “ваучери”. При платній приватизації державна власність підлягає продажу за різними схемами.

Головний зміст приватизації полягає в трансформації підприємств-виробників, заснованих на тому або іншому виробничо-технічному комплексі (ланцюгів “єдиної фабрики” планової економіки), до фірм, які базуються на капіталі. Капітал як самозростаюча вартість несе з собою корінні зміни всіх функцій, життєвих циклів, структурних зрушень колишніх державних підприємств.

По сутності, підприємства, які приватизуються в перехідний період, – це основний осередок, де здійснюється головне таїнство ринкової трансформації економіки. Успішність і темпи трансформації залежать як від загальної логіки і послідовності здійснюваної економічної політики (зовнішні умови і середовище функціонування капіталу), принципів і методів самих реформ відносин власності (підходи до приватизації і реформування державного сектору), так і від ринкової реструктуризації економіки (консолідація і ефективний перелив капіталів). При цьому саме ринок капіталу є ключовою проблемою створення ефективного комплексу ринкових механізмів у перехідній економіці.

Майже п'ятнадцятилітній досвід постсоціалістичної приватизації дозволяє осмислити результативність її окремих форм для зростання інвестиційної активності і ефективності економіки. Все різноманіття методів можна звести до наступного: прямий продаж за гроші активів і цінних паперів, пільговий продаж або безкоштовна передача активів працівникам компаній, масова ваучерна приватизація і реприватизація [11].

Можливе і більш детальне групування форм приватизації. Так, Світовий банк виділяє наступні способи приватизації в постсоціалістичних країнах: прямий продаж активів, масова приватизація за ваучерними схемами, викуп контрольного пакету акцій менеджментом і/або працівниками, публічна пропозиція, ліквідація, безкоштовна передача муніципальним органам, акціонування, акціонерне державне підприємство за участю закордонного капіталу. Оцінюючи результативність перерахованих методів, слід мати на увазі, що, по-перше, в усіх краї-

нах використовувались ті або інші їх комбінації, а, по-друге, невелика купівельна спроможність громадян у порівнянні з потенційною ціною державних активів змушувала в ході реформи форм власності змінювати пріоритети у виборі методів приватизації.

Одним з найсерйозніших питань стосовно приватизації є терміни її проведення: або вона повинна бути швидкою, або розтягнутою на декілька десятиліть. Один з провідних економістів К.Ерроу вважає, що економіку, яка знаходиться в державній власності, навряд чи можливо приватизувати за 2-3 роки [12]. Реальне її здійснення має бути повільним з трьох основних причин:

- заощадження, необхідні для придбання в приватну власність об'єктів промисловості, нагромаджуються повільно;
- вимагається час, щоб ринок став добре функціонувати і визначив ринкову вартість підприємств;
- монополізовану соціалістичну промисловість необхідно реструктуризувати, перш ніж виробничі підприємства можна було б виставити на продаж [13].

Прихильники швидкої приватизації вважають, що таким шляхом можливо у стислі терміни створити новий клас приватних власників – основну базу соціальних реформ. Але жодна модель не використовується у повному обсязі, тільки їх поєднання призводить до очікуваного ефекту.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку вказують на те, що реформа відносин власності є одним з головних елементів ринкової трансформації постсоціалістичної економіки. Подолання тотального одержавлення, властиве адміністративно-плановій системі, здійснюється головним чином за допомогою приватизації, під якою розуміють продаж або безкоштовну передачу державної власності до рук громадян, трудових колективів і юридичних осіб. У результаті приватизації можуть виникати приватні або змішані фірми у різних організаційно-господарських формах. У перехідній економіці основними відомими методами приватизації є прямий продаж за гроші активів і цінних паперів, пільговий продаж або безкоштовна передача активів працівникам підприємств, масова ваучерна приватизація і реприватизація. Кожний з цих методів приватизації здатний реалізуватись у різноманітних конкретних формах. У перехідній економіці приватизація здійснюється у великих масштабах і більш швидкими темпами, ніж у розвиненій ринковій економіці. Україна пройшла етапи масової ваучерної (сертифікатної) і грошової приватизації. Нині в більшості країн з перехідною економікою завершена приватизація дрібних підприємств торгівлі, громадського харчування,

сфери послуг. Приватизація великих підприємств відбувається повільніше, ніж намічено початковими державними програмами, і з більшими труднощами. Ринкова реструктуризація великих компаній вимагає цілеспрямованої співучасті держави в цьому дуже непростому процесі, а також більш плідного проведення реформ на підприємствах усіх галузей промисловості нашої країни з різними формами власності та господарювання.

1. Каспін В.І., Острин І.А. Приватизація по правилам: питання і відповіді. – М.: Фінанси і статистика, 1992. – 44 с.
2. Бальцерович Л. 800 днів або контрольований шок // Галицькі контракти (переклад). – 1999. – № 4, С.4-40; №8, С.44; №18, С.124; №24, С.128.
3. Guillermo de la Dehesa. Privatization in Europe, the Case of Spanish Privatization and Foreign Investment, Mimeo, 1986. – P.13-15.
4. Ермошенко Н.Н. Приватизація за рубежом. – К.: УкрИНТЭІ. – 1992. – 28 с. (Економіка: Огляд інф. Сер. Ринкова економіка: зарубіжний досвід).
5. Задорожний Г.В. Собственность и экономическая власть. – Харків: Основа, 1996. – 340 с.
6. Кучерявенко П. Помогает ли разгосударствление собственности? // Бизнес-інформ. – 1996. – № 6. – С.16-18.
7. Marchall J. Economic Privatization: Lessons from the Chilean Experience. – State Shrinking, A Comparative Inquiry into Privatization, p. 116. W.P. Glade, ed., 1987, University of Texas at Austin.
8. Hachette D. Aspects of Privatization: The Case of Chile, 1974-1985, World Bank, Apr. 1988. – p.43.
9. Архіпова А.І., Нестеренко А.Н., Большакова А.К. Економіка. – М.: Проспект, 1998. – 234 с.
10. «Восемь способов приватизации» // Казначей. – 12 июня 1994 г. – С. 144.
11. Каспін В.І., Острин І.А. Приватизація по правилам: питання і відповіді. – М.: Фінанси і статистика, 1999. – 412 с.
12. Эрроу К. Переход к рыночной экономике: темпы и возможности // Проблемы теории и практики управления. – 1995. – №5. – С.2.
13. Інтерв'ю з головою Фонду державного майна України Ю.Ехануровим // Зеркало недели. – 11 марта 1995 г.

Отримано 05.04.2005

УДК 728 (575) : 628.882 / 889 : 003.121

В.І.ТОРКАТЮК, д-р техн. наук, М.А.САПАЛЄВА, Л.Г.БОЙКО,
МУСА САЛЕХ ШАГІН, М.К.СУХОНОС, Д.В.БУТНИК
Харківська національна академія міського господарства

ОСОБЕННОСТИ ОЦЕНКИ КОМФОРТНОСТИ МИКРОКЛИМАТА ПОМЕЩЕНИЙ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ АРХИТЕКТУРНОЙ СРЕДЫ ГОСТИНИЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ БЛИЖНЕВОСТОЧНОГО РЕГИОНА

Рассматриваются особенности создания комфортности микроклимата помещений гостиничных комплексов, которые должны быть учтены при формировании архитектурной среды гостиничных комплексов в условиях Ближнего Востока.